

Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Algemeen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de aanwezige risico's. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de organisatie in staat is om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Het weerstandsvermogen is voldoende indien het saldo van de weerstandscapaciteit minus de aanwezige risico's positief is.

De weerstandscapaciteit betreft de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

Een risico kan worden gedefinieerd als de kans waarmee een gebeurtenis zich kan voordoen en welke impact deze gebeurtenis heeft. Voor de bepaling van het weerstandsvermogen zijn alleen die risico's van belang waarvoor geen maatregelen zijn getroffen. Een voorbeeld van een beheersmaatregel is het afsluiten van een verzekering.

Definities

<i>Weerstandsvermogen:</i>	Het vermogen van de gemeente om niet voorziene financiële tegenvallers op te kunnen vangen om ten einde haar taken voort te kunnen zetten.
<i>Weerstandscapaciteit:</i>	Middelen waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet voorziene tegenvallers te dekken.
<i>Onbenutte belastingcapaciteit:</i>	Het bedrag waarmee de belastingen nog maximaal kunnen toenemen volgens de normen die worden gehanteerd bij een aanvraag conform artikel 12 Financiële verhoudingswet.
<i>Stille reserves:</i>	Het verschil tussen de marktwaarde van de activa en boekwaarde.
<i>Onvoorzien:</i>	Het in de begroting opgenomen bedrag voor onvoorziene lasten.

Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

Het beleid betreffende het weerstandsvermogen kan als volgt worden weergegeven:

- de hoogte van het benodigde weerstandsvermogen wordt jaarlijks door de raad vastgesteld bij de jaarstukken;
- de (incidentele) weerstandscapaciteit wordt in eerste instantie voor zowel incidentele als structurele tegenvallers gebruikt;
- structurele tegenvallers, zonder dat daar meevallers tegenover staan, worden afgedekt in de eerstvolgende meerjarenbegroting;
- risico's worden jaarlijks beoordeeld en waar nodig aangepast. De inventarisatie wordt verwerkt in de jaarstukken.

De inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Begripsbepaling

Weerstandscapaciteit is de mate waarin de gemeente Pekela over middelen beschikt of kan beschikken om niet voorziene tegenvallers op te vangen. Onderscheid wordt gemaakt in de incidentele en de structurele weerstandscapaciteit. Onder incidentele weerstandscapaciteit wordt verstaan de capaciteit die de gemeente heeft om eenmalige tegenvallers op te vangen. Onder structurele weerstandscapaciteit verstaan we middelen die permanent inzetbaar zijn om tegenvallers op te vangen. In een overzicht ziet dit er als volgt uit:

Bestanddeel	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit
Post onvoorzien	X	
Algemene Reserve	X	
Bestemmingsreserves (gedeeltelijk)	X	
Stille reserves (saldo gesteld op nihil)	X	
Onbenutte belastingcapaciteit		X
Begrotingsruimte (bezuinigingen/onvoorzien)		X

De weerstandscapaciteit van de gemeente Pekela kan bestaan uit de post onvoorzien, de algemene reserve, een gedeelte van de bestemmingsreserves (reserves verliezen grondexploitaties), de onbenutte belastingcapaciteit en de stille reserves. De geraamde weerstandscapaciteit per 1-1-2020 kan als volgt worden berekend:

Algemene reserve	2,63 miljoen
Bestemmingsreserve Verliezen grondexploitaties	0,23 miljoen
Onvoorzien	<u>0,04 miljoen</u>
Totaal	2,90 miljoen

De inventarisatie van de risico's

Proces

Het bepalen van de risico's is een regulier proces dat is geborgd in de organisatie. Dit betekent dat minstens ieder jaar de risico-inventarisatie opnieuw wordt uitgevoerd. De inventarisatie vindt plaats op basis van een lijst met risico's (kwalitatief) en de bedragen en de inschatting van de kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet (kwantitatief). Op deze wijze kan beoordeeld worden of bestaande risico's nog actueel zijn en de inschatting van kansen en bedragen nog een goede weerspiegeling is.

Daarnaast kunnen risico's vervallen (omdat het risico inmiddels is ondergebracht bij een verzekeraar, of door het afstoten van taken / werkzaamheden) en dan worden deze uit de lijst verwijderd.

Tenslotte kunnen zich in het afgelopen jaar nieuwe risico's hebben voorgedaan die impact hebben op het weerstandsvermogen. In deze paragraaf wordt deze actualisatie gepresenteerd.

Waarschijnlijkheid	Risicoscore op waarschijnlijkheid	Uitgedrukt in een percentage
Klein	1	1 tot 5
Beperkt	2	5 tot 25
Reëel	3	25 tot 50
Groot	4	50 tot 75
Zeer groot	5	75 tot 95

Gesignaleerde risico's

De organisatie heeft medio 2019 een inventarisatie gemaakt van de mogelijke risico's die de gemeente Pekela loopt aangaande haar processen, producten en diensten. Deze inventarisatie heeft geleid tot de onderstaande lijst met gesignaleerde risico's:

Omschrijving risico	Oorzaak	Gevolg	Kans	Percentage	Minimaal Financieel effect	Maximaal Financieel effect	Inc/Struct (I/S)	Beïnvloedbaar (J/N)	Kans * Bedrag - Incidenteel	Kans * Bedrag - Structureel
Onvoldoende bezuinigingsresultaat	Het niet effectueren van bezuinigingsvoorstellen	Geen sluitende begroting	2	25	€ 50.000	€ 350.000	I	Ja	€ 50.000	
Waarborg leningen en rentes. Het betreft hier voornamelijk een tertiaire achtervang. De risico's worden gering geacht.	Ontwikkelingen kapitaalmarkt	Financiële tegenvallers	1	5	€ 300.000	€ 1.500.000	S	Beperkt		€ 45.000
Aansprakelijkheids stellingen	Toename claimcultuur	Schadeclaims, onduidelijk is in hoeverre de verzekering deze zal afdekken	1	5	€ 0	€ 500.000	S	Beperkt		€ 12.500
Financiële risico's van verbonden partijen, in casu SW-bedrijf Afeer	Afeer is een gemeenschappelijke regeling.	Eventuele tegenvallers zijn voor rekening van de gemeente Pekela	3	50	€ 50.000	€ 100.000	S	Beperkt		€ 37.500
Leerlingenvervoer	Leerlingenvervoer blijft lastig grip op te krijgen en afgelopen jaren is er overschrijding	Hogere kosten	3	50	€ 20.000	€ 50.000	S	Beperkt		€ 17.500
In het kader van gelijkheid van bekostiging onderwijs loopt de gemeente risico's	Onderwijsinstellingen kunnen bezwaar maken	Kans op hogere financiële kosten	2	25	€ 300.000	€ 300.000	I		€ 75.000	
Onzekerheid over rijksvergoeding Participatiewet inkomensdeel (BUIG) voor 2019 en volgende jaren	Invoering nieuw verdeelmodel inkomensdeel Participatiewet (BUIG)	Kans van grotere tekorten indien herverdeling negatief uitpakt (enigszins kan dit gecompenseerd door nieuwe vangnetregeling met lagere drempel van 5%)	3	50	€ 100.000	€ 400.000	S			€ 125.000

omschrijving risico	Oorzaak	Gevolg	Kans	Percentage	Minimaal Financieel effect	Maximaal Financieel effect	Inc/Struct (I/S)	Beïnvloedbaar (J/N)	Kans * Bedrag - Incidenteel	Kans * Bedrag - Structureel
Overschrijding Jeugd	Bijdrage rijk is gedaald en afname (voornamelijk op Jeugd is gestegen). Er is geen verwachting dat dit af gaat nemen binnen afzienbare tijd	Structurele overschrijding van jeugdbudget	3	90	€ 750.000	€ 1.000.000	S			€ 787.500
Benodigd weerstandsvermogen t.b.v. De Kompanjie	Basis is de begroting 2020 van de GR De Kompanjie						S			€ 59.166
Wet Kenbaarheid Publiekrechtelijke Beperkingen	Nieuwe applicatie is geïnstalleerd. Qua systemen staat niets meer in de weg om WKPB bij te houden, het moet alleen wel doorlopend gevuld worden door de vakafdelingen. De aangeleverde gegevens zijn verwerkt in de applicatie maar het zou wel kunnen dat er binnen een afdeling een beperking op een perceel of pand is opgelegd die niet gemeld is en dus niet in de applicatie staat.	Dat de Publiekrechtelijke Beperkingen bij een aan of verkoop niet bekend is. Hieruit kunnen schadeclaims ontstaan.	2	25	€ 0	€ 75.000	I	N	€ 9.375	
						Totaal			€ 134.375	€ 1.084.166
						Totaal incidenteel en structureel				€ 1.218.541

Conclusie

Op basis van de hiervoor opgenomen gegevens kan het weerstandsvermogen als volgt worden berekend:

De aanwezige weerstandscapaciteit	€ 2.900.000
De benodigde weerstandscapaciteit (risico's)	€ <u>1.219.000</u>
Restant beschikbare weerstandscapaciteit	€ 1.681.000

Het weerstandsvermogen is uit te drukken in een ratio:

$$\text{Ratio Weerstandsvermogen} = \frac{\text{€ 2.900.000}}{\text{€ 1.219.000}} = 2,4$$

Wanneer de ratio weerstandsvermogen kleiner dan 1 bedraagt, is de gemeente financieel kwetsbaar. De gemeente beschikt dan niet over voldoende financiële ruimte om de geïdentificeerde risico's af te dekken. Gedurende korte tijd is dit mogelijk. Er kunnen zich namelijk omstandigheden voordoen, zoals een kortstondig groot project met aanzienlijke risico's die niet ten volle kunnen worden afgedekt. Hierdoor kan de ratio tijdelijk kleiner dan 1 zijn.

Ook een ratio weerstandsvermogen groter dan 1 betekent niet dat een gemeente voor 100% is ingedekt tegen alle risico's. Er kunnen zich altijd onvoorziene situaties voordoen waarbij een gemeente binnen 1 jaar meerdere tegenslagen heeft te verwerken, ook al wordt de kans daarvoor laag geschat.

Het spreekt voor zich dat hoe hoger de ratio weerstandsvermogen is, hoe meer (onvoorziene) tegenvallers kunnen worden opgevangen. Echter, ook een te groot weerstandsvermogen is niet altijd ideaal. Wanneer de ratio hoog is kan men zich afvragen of de niet noodzakelijk beschikbare weerstandscapaciteit niet voor andere doeleinden zou kunnen worden ingezet. Een ratio van 1,0 wordt als voldoende gekwalificeerd.

	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$x > 2$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

Financiële kengetallen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de kengetallen bij de programmabegroting 2020

	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto schuldquote	24,0%	44,7%	32,7%	32,2%	31,4%	30,0%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	23,6%	44,3%	32,4%	31,8%	31,0%	29,6%
Solvabiliteit	38,5%	28,5%	27,8%	28,0%	28,1%	28,4%
Grondexploitatie	7,3%	6,1%	5,1%	4,1%	3,2%	2,1%
Structurele exploitatieruimte	-1,8%	-0,9%	-0,8%	-0,9%	-0,3%	-0,2%
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddeld jaar er voor	102,4%	107,0%	107,0%	107,0%	107,0%	107,0%

In de cijfers zijn de voorgestelde bezuinigingsmaatregelen verwerkt.

Verklaring en beoordeling

Netto schuldquote

Netto schuldquote: het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen

- 0% t/m 100%: normaal
- > 100%: weinig leencapaciteit
- > 130%: zeer hoge schuld

De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

De gemeente Pekela scoort normaal. Dit betekent dat de gemeente Pekela voldoende mogelijkheden heeft tot het opnemen van langlopende geldleningen.

Solvabiliteitsratio

Solvabiliteitsratio: het eigen vermogen als percentage van het vreemd vermogen. Hoe hoger de ratio, hoe groter de weerbaarheid. Normaal is tussen 20% en 70%.

De gemeente Pekela schommelt tussen de 31% en 37% en geeft een normale weerbaarheid aan.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Daarmee wordt de wendbaarheid van de gemeente aangegeven. Een positief percentage geeft een overschot aan en een negatief percentage een tekort.

Grondexploitatie

Grondexploitatie: de waarde van de niet in exploitatie genomen gronden ten opzichte van de totale baten. Hoe lager het percentage, hoe kleiner het risico is voor de financiële positie.

Belastingcapaciteit

Belastingcapaciteit: de belastingdruk van de gemeente uitgedrukt in een percentage ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De tarieven 2020 worden vastgesteld naar aanleiding van het dekkingsplan van de begroting.